

Kapitalizmin Muarız Medeniyeti

Koray Çalışkan

koray.caliskan@boun.edu.tr

Geçen hafta ABD'ye geldim. New York ve Boston arasında bölünmüş günlerim arasında zaman buldukça iktisadi gelişmeleri okumaya çalışıyorum. Gördüklerim hiç iç açıcı değil. Sosyalistlerin, yer yer isabetsiz öngörülere yol açan ve neredeyse ikinci doğaları halini almış bir iktisadi kötümserlikleri vardır. Her yerde her zaman her daim kriz görürler. Yoksa da peydahlarlar. Bu karamsarlık, biri isabetsiz diğeri anlamlı iki motivasyondan beslenir. İsabetsiz olan, kapitalizmin krizinden sosyalist gelecekler hasat etme düşüne dayanır. Oysa akıllı bir sosyalist bilir ki dünya işçilerinin ürettiği emeği yüklediğimiz eşek devrilir-se, bunun kimseye hayrı olmaz. Mesele eşeği devirmeden, üzerinden yükü almak, daha adil ve çevreye duyarlı bir dünyayı emek heba etmeden kurabilmektir.

Kapitalizme dair güvensizlik konusunda sosyalistler elbette haklılar. Düşünün, ABD'nin finansal ve siyasi kaptanlığında büyüyen dünya ekonomisi ne dertler açtı başımıza. Son 16 yıldır istisnasız her çeyrekte harcamasını artıran ABD vatandaşları tek başlarına dünyayı bir çöplüğe çevirdi. Dünya nüfusunun yüzde 5'ini oluşturdukları halde her gün dünyada kullanılan petrolün yüzde 25'ini tek başlarına yakıp atmosfere salıyorlar. Herkesin onlar gibi olduğunu bir düşünün. Bu mu gerçekten gelişme? İleri uygarlık, muasır mede-niyetmiş. Muasır değil, muarız medeniyet bu.

Ancak işler değişmeye başladı. Uzun vadeli bir resesyon kapıda. ABD Merkez Bankası, tarihinin en yüksek faiz indirimini geçen hafta gerçekleştirdi. 75 puanlık indirim, piyasalara dair güvensizliğin önemli bir göstergesi. En alttakilerin iyice dibe itildiği bir topluma dönüşüyor ABD. Faiz indirimi yani paranın fiyatının düşmesi, bir taraftan tüketimi artırırken diğer taraftan yatırımları artıracak. Bu da ABD'nin resesyondan çıkma olasılığını artıracak. Finans piyasalarındaki değişkenlik bu mak-ro dengelerin Keynesgil varsayımlara dayanan para politikasıyla korunamayacağını gösteriyor. Zira bu piyasalardaki dalgalanmalar ve ani düşüşler artık birbirini daha hızlıca ve büyük güçle etkileyecek dalgalanmalara daha açık. Bir örnek verelim. Geçen hafta Fransız türev piyasa devi Societe General'in üçkağıtçı simsarlarından biri 7.2 milyar dolarlık zarara uğrattı şirketini.

Her ne kadar banka yönetimi kendi görev zararını da bu çok da önemli bir mevkide olmayan simsara yıkmaya çalışsa da, sıradan bir simsarın bu kadar çok parayı batırabilme imkânı küresel kapitalizmin geldiği noktayı göstermesi açısından anlamlı. Daha 20 yıl önce 1.000 simsar bu kadar parayı bir yılda batıramazdı.

Bu para nereye gidiyor? Aslında para yok, olmayan değerlerin değişimi üzerine kurulu vadeli işlem ve opsiyon piyasaları, emekçilerin daha üretmeden değerlerinin "değerlendirilmesini" mümkün kılıyor. Peki önce değerlendirilen sonra ortadan finansal olarak ortadan kalkan değere ne oluyor?

Soros gibi spekülörlerin kasasına gidiyor. Ancak bu değerlerin akması için finans piyasalarına güvenin tam olması lazım. Son krizden sonra Soros'un ABD Merkez Bankası'nı olmayan krizler ve isabetsiz faiz oranları peydahlamakla suçlaması da bundan.

Filler tepişirken olan çimenlere oluyor. ABD işçi sınıfından bir örnekle bitireyim. Şu anda 10 milyon aile resmi bankalar dışında borçlanma ilişkisine girmiş durumda. Yani en kayıtlı ABD ekonomisinde yaşayan ailelerin sekizde biri, pawn-broker denilen ve faizleri yer yer yüzde

300'e varan tefecilerin eline düşmüş durumda. Ekim 2008'den beri tefecilerin sattığı para yüzde 22 artmış durumda. Türkiye kırsalı gibi yani. Güçlü güçleniyor, güçsüz yerin dibine batıyor.

Bu sefer hiç olmadığı kadar hızla ve körle-mesine bir duvara doğru gidiyoruz. 1929'daki gibi bir çarpma olmayacak yeni küresel kriz. Eğer gıda üretim ve değişim ilişkileri tamamen şirketlerin eline geçerse, o zaman cüzdanlardan para değil, sofradan ekmek de kalkacak. İlginçtir, bunun ilk sinyallerini İstanbul'dan çok New York'ta görmek mümkün. Durum kötü. Geç kapitalist muasır medeniyet pek muarız.